

Den absoluta

Fritänkaren

Nr. 151   Hösten 2006

Fjortonde årgångens nummer 10

Innehåll :

Rapport från årets dramatiska bokmässan	2
Oxfords roll i Shakespearehärvan (Shakespearedebattens 83-e omgång)	6
Ahasverus minnen, del 62: <i>Bråket i Loudun</i>	7
Al Gores obekväma sanningar	10
Andra filmer	12
Kalender, oktober-november 2006	14
Succéresan, del 5 : <i>Avskedet från Athen</i>	14
Dröjsmålsresan, del 14 : <i>Lorella (2)</i>	16
Jubileumsresan, del 9: <i>Bråda dagar i Darjeeling</i>	17
Lycklig resa med komplikationer, del 11: <i>Pastoral idyll i Tingmosgang</i>	19
Regnflykten, del 21: <i>Sista dagarna i Leh</i>	20
Konferensresan, del 2 : <i>Manali</i>	22
Incidenten 30.9 vid Cho Oyo	24

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 4.10.2006

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 172

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyrlistorg.com/aurelio>
www.fritenkaren.se

e-post-adress : lanciai@hem.utfors.se

WSN 1652-0122

Dramatisk bokmessa

(med Stig Fredriksson, Göran Lambertz, Jan Guillou, Britt-Marie Mattsson, Henning Mankell, Giuliana Sgrena, Jung Chang, Jean Sibelius, och andra.)

Bokmässan inleddes redan onsdag kväll med ett spektakulärt möte mellan Stig Fredriksson, Jan Guillou, Gudrun Schyman och Göran Lambertz bland andra, som diskuterade tryckfrihetens problem, som för Jan Guillous och Gudrun Schymans del mest handlade om deras egna personliga ärekränkingsprocesser mot olika dagstidningar som vågat förtala dem. I synnerhet Gudrun dröjde mycket vid detta och menade, att fastän hon till slut segrat över Expressen så hade det kostat henne i princip mer än vad det gav, fastän resultatet blivit plus minus noll och hon fått rätt. Jan Guillou har grälat med Expressen sedan januari efter att tidningen beskyllt honom för bland annat högerextremism och muslimsk fundamentalism men kommit fram till att det var bäst att förlikas utan vidare processer.

Problemet här handlade alltså om ren pressetik och hur hopplöst ensam och utsatt en individ är som råkar i blåsten genom massmedial förföljelsekampanj och förtal, som individen i princip omöjligt kan värja sig mot, då en dagstidning kan ha råd med vilka rättegångskostnader som helst medan en individ nästan aldrig har det hur rik han eller hon än är.

Å andra sidan diskuterades också begreppet självcensur, hur nödvändigt det är för en skribent, vare sig han skriver för sig själv eller för andra, att i viss mån alltid censurera sig själv av ren hänsyn och försiktighet, och frågan är då hur långt denna självcensur skall få gå. Det får ju inte gå så långt att skribenten tystnar, och det är högst väsentligt att allt blir sagt som behöver bli sagt. I princip får en individ aldrig låta självcensuren tysta sanningen, medan i princip massmedia tyvärr aldrig behöver iaktta någon självcensur, då den har råd med vilka kostnader som helst genom skandalrättegångar då det ändå bara leder till större upplagor.

En av Stig Fredrikssons företrädare som ordförande för Publicistklubben, som var närvarande, vågade dock i ett anförande hävda varje skribents självklara plikt att alltid utmana överheten och alltid kritisera allt etablerat, då den ensamma individen självklart alltid har den största fördelen på sin sida, nämligen den moraliska ryggraden, då han alltid måste ha rätt mot övermakten, varför denna aldrig nog kan angripas och alltid måste nagelfaras, bevakas och aldrig lämnas i fred för kritisk granskning. Detta, menade han, är journalistikens innersta mening och skyldighet, vilket den aldrig får backa ifrån av fruktan eller feghet.

Därmed går vi över till den verkliga tryckfrihetsdiskussionen, som ägde rum på fredagen mellan Lars Grahn för FPC (*Freedom to Publish Committee*), Johannes Riis för Danmarks största förlag Gyldendals i Köpenhamn, Jonas Modig för Svenska Förläggarföreningen samt två exotiska kvinnliga förläggare, Müge Sökmen från Turkiet och Shahla Lahiji från Iran, det landets första kvinnliga förläggare. Alla fem hade ytterst väsentliga synpunkter.

Seminariets rubrik var "Friheten att förlägga – finns den?", och tyvärr var den mest sakkunniga i frågan, Lars Grahn, av den bestämda reella uppfattningen att den inte fanns. Han hade ett globalt perspektiv och måste tyvärr konstatera, att tryckfrihet var något som inte existerade i större delen av världen och att det egentligen bara var undantagsländer, som de nordiska, som i någon begränsad utsträckning kunde åtnjuta den. Framför allt framhöll han Kina, (det skulle ha deltagit en kinesisk förläggare, som tyvärr hindrats från att komma av plötsliga nya politiska manövrer i Kina från regimens sida mot de få fria förläggare som fanns,) där det just inte förekom någon tryckfrihet alls, fastän denna stod skriven i konstitutionen och landet i fråga hade världens största

invånarantal, en femtedel av världens befolkning. Vi skall återkomma till Kina senare. Shahla Lahiji från Iran beklagade att tryckfriheten i ett land som hennes var helt underställd regimens kontroll och var helt beroende av dennas nåd. Man kunde inte trycka något i Iran utan att regimen givit sitt tillstånd, vilket det kunde ta årtal att utverka. Hur kunde man då vilja bli förläggare i ett land som Iran, och när man var kvinna dessutom? Shahla menade, att man lika litet kunde lyssna på förnuftet om man hade kallelsen, som man kunde ignorera kärleken, om man en gång var kär. Man måste helt enkelt löpa linan ut, om man en gång bestämt sig för att bli förläggare, hur hopplöst det än var för en kvinnlig sådan i Iran och vilka omöjliga hinder och svårigheter det än beredde. Man kunde lika litet kompromissa med det som med kärleken. Publiken jublade och applåderade.

Müge Sökmen från Turkiet påvisade det märkliga i att ett land som Turkiet faktiskt hade det största procentantalet självständiga förläggare i världen. 30% av allt som trycks i Turkiet är helt oberoende material som ingen kunnat syna, kontrollera eller manipulera ovanifrån och allra minst regeringen, vilket är unikt. Här kan man tala om en exceptionell regional tryckfrihet. Hon påvisade också andra märkliga statistiska fakta, som till exempel att 40% av allt som ges ut i Turkiet utgörs av översättningar från utlandet, medan till exempel ett land som USA bara ger ut 3% översättningar. Turkiet hör därmed till de länder i världen som mest lyssnar på andra länder medan USA hör till de som gör det minst.

Johannes Riis som utsatt dansk förläggare för Danmarks största förlag påtalade hur under senare år det blivit alltmer angeläget att gå varsamt fram då allt fler områden blivit minerade. Försiktighet var hans princip. Det var inte bara muslimer man kunde förolämpa, utan man fick inte heller uttrycka sig oförsiktigt mot homosexuella, feminister eller andra till synes ganska oförargliga folkgrupper, som plötsligt börjat visa militanta anlag. Militanta veganer, till exempel, var ingenting att skratta åt eller skämta med.

Därmed kom vi in på den stora muslimska debatten. Andrew Wheatcroft hade skrivit ett omfattande historiskt verk om konflikten sedan tusen år mellan kristendom och islam med ett årtionde av forskningar bakom sig, och han berättade hur spökligt han hade upplevt det, när han fullbordat boken och äntligen vågat betrakta den som en färdig uppgörelse med hela konflikten och ett avslutat kapitel, när just då händelserna den 11 september 2001 inträffade, som i ett slag aktualiserade alla de historiska uråldriga motsättningarna i skrämmande moderna former i alltför påtaglig nutid. Även Jan Guillou hade fördjupat sig i denna konflikt och skrivit en ny Hamilton-agentroman, där palestinierna skaffar sig ett militärt övertag genom rysk terrorexport och vad resultatet av detta kunde tänkas bli. Britt-Marie Mattsson intervjuade honom om denna roman "Madame Terror", men helt seriöst blev det inte, ehuru Jan Guillou dock framhöll det väsentliga i hur Amerikas politik under den yngre Bushs tid helt hade slagit fel och hur denna drastiskt måste strykas ett streck över, vilket faktiskt kunde ske genom nästa presidentval om några år, där två kvinnor har möjlighet att göra något åt saken, antingen Hillary Clinton eller Condoleeza Rice.

Det starkaste framträdandet i dessa frågor hade dock journalisten Giuliana Sgrena för tidningen *Il Manifesto* i Rom, som varit krigskorrespondent i Irak under kriget där och blivit kidnappad av irakierna och vid befrielsen några veckor senare blivit beskjuten av amerikanerna och fått en nära vän, landsman och livvakt dödad. Hon hade skrivit om detta i sin bok "I skottlinjen" och biträdde i sitt framträdande av ingen mindre än Henning Mankell, som berättade om en god vän och kollega som blivit mördad på liknande sätt i Moçambique. Han framhöll det ytterst väsentliga i sådana undersökande journalisters insatser, hur de riskerade livet för att komma åt sanningen

och för att göra den känd och hur de allt oftare nu för tiden förlorade livet på kuppen. I Irak försöker amerikanerna dölja allt som sker som kan vara kontroversiellt, journalister som lyckas smugga ut avslöjande bilder och filmer blir av med jobbet och svartlistas för oöverskådlig framtid, censuren är i det närmaste total, medan samtidigt det irakiska folket allt mera uppslukas av den ännu värre censuren och förtrycket från de muslimska krigsgalningarna, fundamentalisterna och självmordsbombarna. För henne var historien om Irak helt klar. Amerika hade försett Irak med massförstörelsevapen under 80-talet när landet låg i krig mot Iran, Irak hade använt dessa amerikanska massförstörelsevapen inte bara mot Iran utan även mot kurder och civilbefolkningar, och med dessa massförstörelsevapen som ursäkt hade Amerika angripit Irak 2003 när dessa inte längre fanns kvar, vilket Amerika varit mycket väl medvetet om. Kort sagt, Amerika har själv satt sig med baken på den spis som det alldeles själv har tänt på.

Hennes framträdande och Henning Mankells ridderliga uppbackning av henne var det tveklöst mest givande inslaget under hela Bokmässan. Hon var fullkomligt saklig och nästan torr i sin totalt uttryckslösa redovisning för journalistiska fakta, vilket bara underströk fasansfullheten i situationen för undersökande journalister i krishärdar idag. Större delen av världen lider under denna våldförelse på sanningen. I Ryssland blir läget ständigt hårdare, journalister där betraktas mest som clowner då bara Putins rövslickare får lov att vara journalister, i alla muslimska länder (utom Turkiet, som är sekulärt,) förvärras läget oavbrutet i takt med den allmänt tilltagande muslimska hysterin, även situationen i Vitryssland är hårdnande medan det egentligen endast blivit bättre i Nepal det sista året. Henning Mankell framhöll att hela Afrika tigs ihjäl av västerlandet, som inte vill veta något om vad som pågår där, och hans framträdande var imponerande sympatiskt, då han inte alls talade för egen sak utan bara var där för att bistå Giuliana Sgrena och hennes sak som undersökande journalist med livet som insats bara för att komma åt och dokumentera sanningen. Han underströk det ytterst viktiga i att sådan journalistik till varje pris måste understödjas, då den utgör bålverket och grunden för all demokrati. Han sade vad han hade att säga och trädde sedan tillbaka utan att vilja säga något mer.

Efteråt diskuterade jag med en kollega andra sådana muslimska debatter och pågående seminarier – de var många, och ingen kunde gå på dem alla. Inget tycktes diskutera påvens utslag av yttrandefrihet när han vid ett försiktigt framträdande i sin hemtrakt vågade citera en bysantinsk kejsares synpunkter på islam från 1200-talet, vilket utlöste ett ramaskri i hela världen och vilda protester från alla muslimska håll, så att man i Pakistan krävde hans avgång, i Indonesien avrättade tre troligen oskyldiga kristna och på andra ställen började angripa och bränna ner kristna kyrkor. En svensk präst frågade en muslim på ett seminarium varför muslimerna aldrig protesterade eller demonstrerade mot våldsamma islamister men fick inget svar. Ej heller svarar muslimer när de får frågan varför 'våldtäkt' inte är något begrepp inom islam, ett ord som de inte förstår, då det ju är självklart inom islam att en man har alla mänskliga rättigheter medan en kvinna naturligtvis, om hon vill skiljas, inte kan göra detta utan att ha fyra bevisliga vittnen till sin mans otrohet (som enligt islam inte får ha mer än fyra hustrur).

Till slut fick man då uppleva kinesiskan Jung Chang i verkligheten, som för 15 år sedan skrivit den självbiografiska bestsäljaren "Vilda svanar" om sin mor och mormor och sig själv i 1900-talets och Maos apokalyptiska Kina och under de senaste tio åren arbetat med forskning för att få fram sanningen om Mao och vad han verkligen gjorde. Behjälplig hade hennes man Jon Halliday varit, medförfattaren till hennes bok, som också framträdde vid hennes sida och berättade mycket ingående och intressant om de väldiga arkiv de fått tillgång till i Ryssland från Stalintiden, då Stalin varit den verkliga motorn bakom hela Maos karriär. De var skoningslösa mot sin publik och sina

läsare i den totala avrättningen av Mao och alla myterna om honom, då numera hela sanningen om honom var dokumenterad med säkrade bevis, hur han var ansvarig för alla sina tre första hustrurs död, fastän han älskade den andra, och även i många fall deras barns förutom minst 70 miljoner av den kinesiska befolkningen. Röster höjdes från publiken i försök till protesterande frågor, tydligen finns det naiva maoister i Sverige än idag, många i västerlandet lät ju sig förledas och förföras av Sartre och andra vänsterintellektuella till att omfatta den kinesiska kulturrevolutionen som något positivt under 60-talet medan det var rena terrorn och värre som sådan än skräckväldet under den franska revolutionen och under tio hela år, men författarna hade sina fakta i svart på vitt och lät dem inte avvisas. Jung Chang gör själv ett oemotståndligt intagande intryck med sin stora ärliga charm och sin skönhet (med håret långt ner över stjärten), och även hennes man gjorde ett mycket vederhäftigt och sympatiskt intryck. Det går inte längre att bortse från att hela Mao Tse Tungs levnad och karriär innebar värre brott mot mänskligheten än alla Hitlers och Stalins, och likväl tilläts Maos kommunistiska parti ha kvar sitt maktmonopol med Mao själv som den jättelika nationens enda tillåtna nationalhelgon. Inte ens Jung Changs första bok "Vilda svanar", som är helt dokumentär, får förekomma i Kina och är lika bannlyst där som på sin tid Pasternaks "Doktor Zjivago" var i Sovjetunionen – regimen tål helt enkelt inte sanningen och lever på att undertrycka den.

Hennes och hennes man Jon Hallidays bok vimlar av uppgifter som på ett kusligt sätt bekräftas av den förra året utkomna "Nio kommentarer till Kinas Kommunistiska Parti" (se *Fritänkaren nr 138*) som berättar detta partis historia sedan segern 1949. Jag frågade paret om de haft något samarbete eller utbyte med "*The Epoch Times*" som utgivit "*Nine Commentaries to the CCP*", men Jon Halliday svarade att de inte haft något alls med varandra att göra. Dessa två olika böcker bekräftade alltså varandra trots att de utarbetats genom helt olika källmaterial.

Genom alla dessa väsentliga seminarier om tryckfrihet gick man tyvärr miste om mera mänskliga sådana, till exempel Ekerwalds och Sture Linné rs seminarium om Antiken och dess betydelse än idag för alla civiliserade människor, samt Sverker Andréns seminarium om Michelangelos sonetter, som nu delvis översatts till svenska. Däremot missade vi inte Sibeliusseminariet.

Sibelius dagböcker har i vintras utgivits genom professor Fabian Dahlströms redaktörskap, som själv presenterade dem och deras innehåll vid ett seminarium. Vid redigeringen av dem hade han på ett tidigt stadium kunnat konstatera, att de för det finska folket skulle innebära två stora besvikelser: de blottade inga skandaler eller något kontroversiellt, och de var skrivna på svenska. Redan de som på 40-talet hört Sibelius intervjuas i finsk radio hade då slagits av hur dålig finska han hade talat, men likväl hade många väntat sig att han åtminstone skulle ha skrivit bättre på finska. Han skrev alltså inte ett enda ord på finska i sina dagböcker, som förblivit hemliga ända fram till idag, när först hans barnbarns barn givit tillåtelse till deras publicering 60 år efter att de förseglats. Dagböckerna skrevs mest under hans nykterhetsperioder, alltså egentligen bara när han tvingades till nykterhet, vilket mest var under 10-talet när han efter en strumaoperation var tvungen att avstå från sprit och cigarrer under åtta år i rad, vilket tog honom hårt, varför dessa dagboksanteckningar för det mesta är dystra och självbeklagande. Han skriver själv att han inte kunde komponera utan sprit, liksom Churchill drack han helst och mest whisky, men efter fullbordandet av den sjunde symfonin hade hans kära hustru Aino till slut funnit hans alkoholkonsumtion så oacceptabel att hon sade ifrån. Lydig sin hustru som han alltid var torkade han in fullständigt både som dryckesbroder och kompositör. Åtminstone kan detta ha varit en bidragande orsak till 'den stora tystnaden' under hans sista trettio år, då han knappast

mera komponerade en ton efter sin oerhörda produktivitet ända fram till sitt sextionde år. De flesta betydande kompositörer som levde längre än så förblev extremt produktiva hur högt upp i åldern som helst, i synnerhet de allra äldsta, som till exempel Verdi och Ralph Vaughan Williams.

Så man kan kanske beklaga att Sibelius slutade dricka. Roligt var det åtminstone inte.

Den roligaste och mest spirituella seminarietalaren var något helt annat, nämligen en brittisk förläggare som nu kom ut med sina samlade erfarenheter av 50 år i brittisk bokutgivning för förlaget Jonathan Cape, som bland annat publicerat Hemingway, Ian Fleming och Garcia Marquez. Tom Maschler var född jude i Berlin under nazitiden och tvingades följaktligen till landsflykt, ville bli filmregissör och försökte som sådan under Vittorio de Sica och Fellini men tvingades vända och fortsätta i sin faders fotspår, som varit bokförläggare i Berlin. Tom Maschler hamnade i London och lyckades där leda fram sitt förlag till en ledande ställning. Han var oerhört levande och sympatisk med en judisk humor som ibland exploderade fram, så att det var en fest att höra honom, men framför allt var han en sådan förläggare som man inte trodde att fanns: han hade konsekvent under hela sin karriär bara utgivit böcker som han själv hade känt för utan någon hänsyn alls till kommersiell gångbarhet, mode eller kontroversialitet. Han menade, att riktig litteratur alltid måste segra över tillfällighets- (läs: kommersiell) litteratur i längden och att det bara var den som gällde, och bara var den man hade att leva för som ärlig förläggare och litteratör. Det värmdes vårt hjärta att för första gången höra sådana ord från en förläggare.

Oxfords roll i Shakespearehärvan (Shakespearedebattens 83-e avsnitt)

Gösta Friberg och Helena Brodin framträdde även i ett seminarium för att plädera för sin bok "Täcknamn Shakespeare" som vi skrev om redan i förra numret, och deras framförande bekräftade vår uppfattning, att de var väldigt bra på att bevisa att det inte var Stratford-Shakespeare som skrivit Shakespeare medan de var väldigt dåliga på att bevisa att det varit Oxford. Dock måste i ärlighetens namn Oxfords roll i det hela poängteras, och faktum är, och så långt har oxfordianerna rätt, att hans betydelse för Shakespearedramatiken aldrig kan överdrivas.

Som den ytterst dramatiska personlighet han var har inte bara hans liv tjänstgjort som stoff för ett antal av de bästa Shakespearepjäserna, utan framför allt skapade han scenen för den engelska teatern som dess ledande portalfigur under två årtionden (1570-80-talet) i egenskap av ledaren för de dominerande teatersällskapen. När Marlowe 1592 greps av polisen i Flushing hävdade han som sitt *carte blanche* att han stod under en earls beskydd, som troligen just var Oxford, i vars tjänst även John Lyly, en annan dramatiker, och Thomas Kyd var anställda, varpå inga vidare åtgärder vidtogs. Oxford var kusin med bröderna Bacon och stod på så intim fot med Philip Sidney, den andra viktigaste portalfiguren i elisabetansk poesi, att han vid ett tillfälle nästan utkämpade en duell med honom, och var även god vän med Sir Walter Raleigh. Dessa tre var de äldre elisabetanerna, Oxford, Raleigh och Sidney, som var huvudsakligen ansvariga för den elisabetanska poesins och dramatikers uppkomst och explosion. Bacon, bröderna Derby (Ferdinando och William Stanley) jämte Marlowe kom senare och var 10-14 år yngre. William Stanley blev som bekant Oxfords svärson medan Ferdinando producerade Marlowedramerna. Alla dessa hörde samman medan endast Will Shakespeare från Stratford stod helt utanför och inte hade någon länk med någon av dem, utom som teateragent och affärsman.

Problemet var att ingen av dessa gudabenådade poeter ville sätta sitt namn under vad de skrev. Varken Oxford, Raleigh eller Philip Sidney gjorde det någonsin. Först mot slutet av 90-talet började någon göra det, och det är då först Shakespeares namn börjar förekomma i samband med någon pjäs. Paret Brolin-Friberg belyste den vetenskapliga forskningens unisona utlåtande om, att den man som gjort sig skyldig till de sex Shakspeare-signaturerna, det enda som finns bevarat skrivet av Stratfordmannen, som varken lämnade någon bok, något brev, något manus eller något annat skrivet dokument efter sig och inte ens en Bibel, omöjligen kan ha skrivit Shakespearedramatiken, då samtliga sex signaturer skvallrar om att den mannen knappast kunde skriva alls – alla de sex signaturerna är dessutom olika stavade. Både hans föräldrar och hans båda döttrar var analfabeter.

Det troliga är att Oxford faktiskt lade grunden till Shakespearedramatiken, som sedan under årens gång, varunder dessa pjäser ständigt förnyades på repertoaren, oavbrutet utvecklades för att först under 90-talet börja tryckas och ges någon bestående form. Alla kan ha deltagit i detta arbete – Bacon, Raleigh, Derby, Thomas Kyd, John Lyly, Marlowe, medan dock den sistnämnde, Marlowe, är den enda av alla dessa som definitivt var kvalificerad som både poet och dramatiker, vilket de sju pjäserna tryckta i hans namn bevisar. Bacon var varken poet eller dramatiker hur högt litterär och förtrogen med poesin och dramatiken han än var, Raleigh hade mer vetenskapliga intressen och skrev andra saker som till exempel världens historia, John Lyly var en hängiven lärjunge till Oxford men var själv inte särskilt originell, även Thomas Kyd var mest bara sekreterare och inte ens hans enda pjäs "Den spanska tragedin" är säkert av honom, (när den publicerades långt efter hans död hade många tillägg gjorts under Ben Jonsons namn som knappast kan ha varit av honom,) medan William Stanley, den sjätte earlen av Derby efter sin brors plötsliga fränfalle, kan ha haft en avgörande hand med i det hela som dock aldrig kan definieras. Marlowe kvarstår som den enda definitiva dramatikern i hela sammanhanget, och alla de baconianer, oxfordianer och derbyiter som hävdar att antingen Bacon, Oxford eller Derby skrev Marlowe (som de accepterar som synonymt med Shakespeares författarskap) har ingenting konkret att bygga ett sådant antagande på.

Ahasverus minnen, del 62 : Bräket i Loudun.

Alla blev förvånade när kardinal Richelieu föll i onåd. Alla häpnade när denne farlige mäktige man plötsligt avlägsnades från hovet av den unge självsväldige konungen Ludvig XIII som plötsligt hade fått för sig att det var han som skulle bistå Gustav Adolf och skaffa pengar i stället för kardinalen. Han misstog sig grundligt och misslyckades kapitalt varpå kardinalen återkallades; men medan kardinalen var i onåd råkade han även ut för den obehagliga kontroversen med kyrkoherden i Loudun, Urban Grandier. Och det var under de dagarna som jag lärde känna kardinalen.

Jag var nyfiken på honom och begagnade hans onåd till att söka upp honom. Då han var tämligen ensam och övergiven tog han tacksamt emot mig, och vi fann tycke för varandra. Jag beundrade hans intelligens och överlägsna kyla, som konstituerade Frankrikes manipulatoräss nummer ett genom tiderna, och han fann behag i min lärdom och var nyfiken på min djupa insikt.

Så uppstod det olycksaliga bräket i Loudun. Kyrkoherden där var ett riktigt lejon, en grann karl som aldrig fruktade något och som alla fruntimmer var förälskade i. Om kardinal Richelieu var Frankrikes listigaste präst så var Urban Grandier dess ståtligaste,

och två superlativer kan inte tåla varandra. Det uppstod knivar i ögonen mellan dem direkt.

Grandier föraktade Richelieu, för att han menade att den fallne ministern inte hade en bubbla kärlek i kroppen. Han föraktade alla katoliker som höll på celibatet. Han var inte rädd för att gå i säng med vilka kvinnor som helst som blott kunde älska och vågade till och med stå för sina affärer om det bara inte ledde till barn, men kardinalen var en man som aldrig förlät. I honom fanns en avgrund av harm som byggts upp av årtionden av förödmjukelser som kommer varje präst till del och som sedan på ett världshistoriskt fatalt sätt ibland utlöses när de väl nått maktfullkomlighet, som hos Luther och Joseph Fouché. Richelieu var en skorpion som dolde sig väl och som aldrig stang utom för att döda, men när han stang dödade han alltid.

Om Richelieu var den fulländade politikern och Macchiavellisten, oätkomligt hal som diplomat, så var Grandier motsatsen: en ärlig, klumpig man som aldrig dolde något av vad han tänkte.

Anledningen till den öppna fiendskapen mellan dem var den futtigaste tänkbara. De rök ihop om vem som skulle gå först i en procession. Före det hade deras ögon bara skjutit gnistor till varandra, men med denna bagatell blev det handgripligheter.

Grandier: Även om ni har varit minister så är ni det inte längre, och även om ni är biskop så är ni här inte i ert stift utan endast min gäst och en tillfällig besökare. Loudun är mitt område och inte ert.

Richelieu: Ni borde akta er för att förolämpa en politiker.

Grandier: Jag är präst och inte politiker.

Richelieu: Ni vet inte vad ni säger.

Grandier: Vad vill ni egentligen?

Richelieu: Jag är värdig en bättre behandling av er.

Grandier: Jag behandlar er bättre än de flesta hugenottomördare.

Richelieu: Jag kunde just tänka mig att ni är hugenott.

Grandier: Jag är inte hugenott, men jag anser ingen har rätt att mörda hugenotter bara för att de är hugenotter. Sådant strider mot Kristi kärleksbud.

Richelieu: Ni är en däre som missbrukar Kristi exempel på sådant sätt att det kan leda till er egen undergång.

Grandier: Kristus dog på korset. Det är det exempel som alla kristna och även ni, om ni är kristen, har att följa.

Richelieu: I vår tid är det klokare att klara sig än att dö.

Grandier: Ni är således rädd för döden?

Richelieu: Nej.

Grandier: Då är ni rädd för livet.

Richelieu: Varför skulle jag vara det?

Grandier: Ni är ju en sådan där löjlig preciös som klamrar er fast vid celibatet av pur skräck för livets glädjeämnen.

Richelieu: Celibatet är föreskrivet av den kyrka som ni tillhör och tjänar.

Grandier: Celibatet är en omänsklig mask som påvarna tar av sig vid behov.

Richelieu: Ni hädar.

Grandier: Nej, min bästa man, ni hädar, och alla hädar som vågar bruka er ställning i kyrkan till att utöva makt. Kristi exempel är fattigdom och total maktlöshet. All makt är av djävulen, och den kan endast missbrukas. Ni borde vara glad för att ni har avlägsnats från hovet.

Richelieu: Jag är bara här på semester.

Grandier: Det hedrar er inte.

Richelieu: Nog nu. Era förolämpningar tjänar ingenting till.
Grandier: Inte ert högmod heller.
Richelieu: Ni handlar oklokt i att göra mig till er fiende.
Grandier: Ingen kan göra er till min fiende utom ni själv.
Richelieu: Ni tvingar mig till det.
Grandier: Genom att hålla på min rätt?
Richelieu: Genom att visa mig förakt.
Grandier: Vad visar ni för mig då?
Richelieu: Medömkan.
Grandier: Varför?
Richelieu: Jag kan se att ni får ett olyckligt slut.
Grandier: Ha-ha! Hur kan ni se det?
Richelieu: Det är farligt att älska damer om man är präst och har fiender.
Grandier: Det är ännu farligare att inte älska damer, jag menar för själen. Att älska damer är höjden av mänsklighet, och mänsklighet är gudomlighet. Gud är som mest gudomlig när han är som mest mänsklig.
Richelieu: Jag befattar mig inte med teologi.
Grandier: Varför är ni präst då?
Richelieu: Ni framhärdar i era provokationer. Jag varnar er. Man kan bränna er på bål en dag för er frispråkighet, ert frisinne och era hugenottsympatier.
Grandier: Om någonting kan skada Frankrike så är det hugenottförföljelserna. Ty alla Frankrikes duktigaste och klokaste män är hugenotter. Under hugenottledaren Henri IV upplevde Frankrike sin enda storhetstid, och den tiden var stor blott för att den utmärktes av tolerans. Ni vill med er intolerans störta Frankrike.
Richelieu: Ni vill störta Frankrike i anarki. Ni vill upplösa kyrkan.
Grandier: Och ni vill döda. Ni vill döda mig. Ni vill blodbesudla Frankrikes historia liksom Charles IX.
Richelieu: Jag vill ha ordning, och jag vill tjäna Frankrike.
Grandier: Genom att bränna mig på bål?
Richelieu: Min son, ni är ännu ung. När ni är äldre skall ni ha lärt er litet bättre vett än att tala som ni tänker.
Grandier: Hellre brinner jag på bål än att jag upphör att tala och leva som jag tänker.
Richelieu: Ske då er vilja.

Och kardinalen bugade sig och underordnade sig. Han fick gå efter Grandier i processionen, och det förlät han Grandier aldrig.

När Richelieu återkallades blev han Europas mäktigaste man, och när de skandalösa djävulsutdrivningarna i Loudun gick av stapeln, när en grupp sinnessjuka nunnor påstod att Urban Grandier förhäxat dem och dessa togs på allvar, kom saken till konungens och kardinalens kännedom, som lät saken ha sin gång och inte lyfte ett finger för att hindra justitiemordet. Urbain Grandiers avrättning, levande bränd offentligt på bål, är den största skamfläcken i den franska katolska kyrkans historia vid sidan av fallet Jeanne d'Arc. Trettio tusentals hugenotter i Frankrike slaktades, trehundra tusentals emigrerade, men det skandalösaste offret för den franska inkvisitionen var Urbain Grandier, prästen som sade sin mening och dog oskyldig därför.

Kardinalen kom själv heller aldrig över det. Han plågades av justitiemordet om nätterna, han fick rötsår som stank och aldrig ville läkas, hans ena arm förtvinade, och i detta hjälpte honom hans allmakt intet.

När han på sin dödsbädd biktade sig för mig framhöll han att justitiemordet på Urbain Grandier var hans enda synd. "Må hans blod komma över kyrkans, Frankrikes och allas våra huvuden," sade han.

Det skulle det också göra i och med franska revolutionen, då toleransen äntligen kom i ropet igen för första gången sedan Henrik IV:s orättvisa martyrdöd, den äldste och klokaste konung som Frankrike har haft.

Al Gores obekväma sanningar

Detta är kanske årets viktigaste film, en ren dokumentär om faktiska globala förhållanden och vad växthuseffekten egentligen handlar om. Efter att ha blivit bestulen på presidentämbetet i valet 2001 av familjen Bush och deras hantlangare i oljebranschen (främst Dick Cheney, som varit USA:s historias aktivaste och initiativrikaste vicepresident, fastän en vicepresident enligt författningen inte skall ha något annat att göra än att rycka in om presidenten skulle drabbas av funktionshinder) har Al Gore konsekvent ägnat sig åt utforskning av vad som egentligen pågår globalt med vädret och kommit fram till härresande resultat. Det går inte att bortförklara växthuseffekten, förneka den eller negligera den. Om den får fortsätta i samma ständigt accelererande takt som hittills (vilket den obevekligt gjort sedan 1969) kommer Grönlands och Antarktis isar att smälta och översvämma alla världens hamnstäder och lågt belägna områden, som till exempel Nederländerna, Venedig, New York och de flesta tropiska öar. Detta måste bromsas eller leda till oöverskådliga globala katastrofer, av vilka orkaner som Katrina bara är en försiktig prolog. Och hans viktigaste budskap är att det fortfarande kan bromsas, och han erbjuder konkreta lösningar på problemet.

Den största skurken är Amerika, som står för 30% av koldioxidutsläppet i atmosfären, vilket leder till den globala uppvärmningen, som automatiskt måste accelerera så länge den pågår, då den hela tiden göder sig själv. Han underbygger sin framställning med obevekliga vetenskapliga fakta hela vägen, och alla vetenskapsmän vidimerar hans uppgifter. De enda som inte gör det är politikerna, som tror att de kan sopa problemet under mattan och inte vill se det, då det är för obehagligt och inte kan förenas med politiska intressen. Alla länder har skrivit under Kyotoprotokollet för minskning av koldioxidutsläpp i atmosfären utom USA och Australien.

11 september och sänt

När du får din näsa inslagen i blod
så blir behovet av att slå tillbaka överväldigande,
men det kan du inte göra medan näsan blöder,
du blir tvungen att så länge svälja vreden
och så bida någon tid alltmedan hettan dämpas
tills motivationen lagt sig och du glömmer hela saken,
men den ligger ändå kvar och gror inom dig
outlöst och kapslar in sig i en infektion
som kanske rentav leder fram till metastaser.
Ändå är det bättre att begrava harmen än att slå tillbaka
i kortsiktig vredes blinda hat och hämnd
i hjärnsläppt tanklöshet och ignorans om konsekvensers obönhörlighet,
som då blir denna onda cirkel av politiska vendettor
där varenda etablissements självkrönte däre

tar sig fram med gruppens egoistiska intressen
som prioriteras framför alla vettiga alternativ
igenom manipulationer blott för makten och dess destruktivitet,
som när den stals i Vita Huset från Al Gore,
vars främsta huvudbry är världsväxthuseffekten
och dess överhängande och ständigt växande problem,
medan kortsiktighetspolitikerna gör fiaskon av världskonferenser
och styr världen in i krigsätervändsgränders karuseller
genom oljemaffiors manipulationer och åsidosättande av rätten
för att blunda för de mycket svårare problem
som smältningen av Grönlands och Antarktis isar innebär,
som, om den inte hejdas, kommer att föröda världen,
helt naturliga problem som människan skapat åt sig själv
och gäller hela mänskligheten och dess framtid utom all naturen,
frågor som är kliniskt fria från vendettors egoismers skenande –
ack, säg ej mer, jag storknar och kan bara gråtande försjunka ner i bön
och har fullkomligt glömt bort hur min näsa slogs i blod.

Du missade näsan helt och hållet! Och du slog till fel person, etablisseman, regeringschef, etc,etc,etc. Vi blev angripna! – *KL, 2006-09-11*

Är Bush också att beskylla för alla de andra attackerna mot USA från 70-talet framåt?
Det förekom sju medan Clinton och Gore stod för ledningen. Dessa människor hatar frihet. Det har ingenting med oljan, miljön eller politiken att göra. De avgudar ondskan.
– *PJR, 2006-09-11*

Med min blödande näsa angriper och försvarar jag ingen, minst av allt någon terrorist. Den obekväma sanningen är att det förekom ett internationellt möte under våren 2001 som USA gick ut ifrån i vägran att hantera och diskutera globala problem. Somliga menar att attackerna den 11 september knappast hade ägt rum med en annan administration – detta kan varken bevisas eller motbevisas. Afghanistankriget 2001 åstadkom några viktiga och konstruktiva resultat, lät oss inte tala om gasledningen från Centralasien ner till havet genom Afghanistan som inte var möjlig att lägga före det kriget; men alla är överens om att Irakkriget genomfördes med falska ursäkter, då det inte alls förekom några massförstörelsevapen i Irak, vilket var Bushs förevändning för att köra över FN och inleda kriget efter Dick Cheney's och Donald Rumsfelds påtryckningar mot CIA för att de skulle fabricera material tillräckligt för att göra ett krig försvarligt fastän det inte fanns någon grund för det, om det inte var för oljan. Se Al Gores film och gör något åt att USA står för 30% av den globala miljöförstörelsen. President Bush har vägrat se den. – *C. Lanciai 09-12*

Detta är ett mycket, mycket viktigt poem.
Det är så klokt och ställer de relevanta frågorna,
så kraftfullt och direkt utan att skräda orden...
Sista slutligen återstår det faktum att inget krig kan leda till fred.
Ingen fred kan genomdrivas med våld.
Inget våld kan stoppas med våld.
Bravo, kära Christian!

Love, Zoya (Indien)

Andra filmer

Johnny Depp är aktuell i sin andra piratfilm, som alla går och ser, varför den torde gå länge kvar ännu på repertoaren, medan däremot hans tidigare "*Blow*" är betydligt mindre lekfull i sin nakna dokumentation av en mycket diskutabel verklighet. Denna film och historia, som är kokainlangaren George Jungs egna liv, föranleder en diskussion som egentligen aldrig någon vågat ta upp ordentligt. I slutet av filmen, när George sitter och avtjänar ett fängelsestraff på 60 år som en medelålders patetisk rest av vad han en gång var, och utan att hans dotter någonsin kommer och hälsar på honom, ställer han sig frågan, om det var värt det. Han ger inte ett entydigt svar, men det svar han ger kan bara tydas som positivt. Han menar faktiskt att det var värt att bli inburad för resten av sitt liv (åtminstone till 2015) emedan han ändå hade roligt så länge det varade med sitt hänsynslösa utsvävarliv, som började tämligen oskyldigt i Kalifornien på det blomstrande 60-talet med bara milt rökande men som definitivt tog raketfart med kokaintrafiken i slutet på 70-talet. Redan när han åkte fast första gången 1972 sade han rent ut till domaren, att han inte hade gjort annat än burit växter från ett ställe till ett annat över en gräns som var ett artificiellt påfund som inte existerade annat än i den absurda politiska världen. Den kvinnliga domaren log förstående och sade att just det han burit över den gränsen tyvärr enligt lag var förbjudet att bära över den gränsen. Det bara var så. Det kunde tyckas hur oskyldigt och barnsligt som helst, men det var emot den skrivna lagen. Alltså måste systemet straffa honom.

Vad filmen inte alls tar upp, och vad han troligen själv aldrig ägnade en tanke var alla de offer som alla dessa droger och särskilt kokainet skördade. Vad hade han männe tänkt om han fått se de så kallade 'kokainspädbarnen' under senare delen av 80-talet som väckte världens uppmärksamhet då de kommit till världen färdigt kokainförgiftade och med förfärliga utsägligt plågsamma abstinensbesvär från födseln, bara för att deras mödrar varit kokainberoende. George Jung tänkte bara på att ha roligt och tjäna pengar och tjänade så mycket, att han kunde köpa sig slott och ha ett dussin lyxvråläk i garaget, tills FBI tog honom. Man kan försvara hans handlingssätt med att alla de kunder som försåg honom med pengar gjorde det frivilligt och knarkade på eget ansvar, men kokainspädbarnens ohyggliga verklighet antyder en situation i ett mycket större sammanhang som ingen kunde kontrollera eller ha något ansvar för.

Vad som däremot berömligt exponeras i filmen är den fruktansvärda cynismen som följde i narkotikalangningens spår. Dessa goda vänner och bröder, som arbetade tillsammans i decennier, tvekade inte inför att förråda varandra och offra varandra för att tjäna ännu mera och få ännu finare villor. George själv förråddes flera gånger av sina närmaste medarbetare och vänner och lärde sig aldrig att inte lita på dem. Därmed kan man säga att han själv grävde sin egen grav, och det enda som kanske kan sägas till hans fördel var att han i alla fall inte blev en sådan cyniker själv. Han blev förrådd av alla sina vänner och medarbetare, men själv förrådde han aldrig någon.

I dagens Amerika tänker man nu bygga en 'järnridå' längs hela den mexikanska gränsen bara för att hejda att 'man bär växter över gränsen' eller flyr från Mexico norrut. Järnridåer har man inte haft särskilt god erfarenhet av förut, och de har aldrig varit effektiva, särskilt inte mot flyktingtrafik, som raserade den senaste. Men Bushregimen har haft svårt för att lära sig något av alla sina misstag.

En annan mycket diskutabel film av ett helt annat slag var Nicholas Roegs fantastiska filmatisering av Joseph Conrads novell 'Mörkrets hjärta', mest känd i filmversionen '*Apocalypse Now*' av Coppola, som dock var en total förvridning av hela novellen till oigenkännlighet, medan denna version noggrant höll sig till originalet, hur

mycket den än utbroderade och berikade detta. John Malkovich som Kurtz, en fullständigt utflippad döende däre längst bort från civilisationen, gjorde ännu en oförglömlig rollprestation som alltid kommer att stå sig, väl flankerad av Tim Roth som fått uppdraget att resa längst in i mörkret. Enligt vår mening tålde "*Apocalypse Now*" lika litet en jämförelse med denna film som med originalnovellen.

De två filmer som dock främst förtjänar att behandlas här är de båda judiska ghetto- och koncentrationslägersfilmerna "Livets tåg" från Belgien och "Ön på Fågelgatan" av danskt fabrikat.

En film som "Livets tåg" ("*Le train de vie*") kunde aldrig gå hem i Sverige eller ens begripas här, då dess mentalitet är så fullständigt främmande för det nordiska tunga allvarskynnet där fantasin är bannlyst och utesluten från den krassa verklighetens krav på pragmatisk nedslagning av allt som lyfter, ty denna film är just ett exempel på exceptionell fantastisk lyftkraft – den i själva verket flyger och det fullständigt hejdlöst. Den har kallats en komedi och är övermåttan rolig – den domineras alltigenom av uppsluppen judisk humor när den är som allra galnast men är samtidigt just tillräckligt realistisk för att kunna vara sann – den skulle kunna liknas vid ett fantastiskt tankeexperiment, allt detta hade faktiskt kunnat hända och genomföras, för fantasin är ingenting omöjligt, och ingen fantasi är vildare och mera uppfinningsrik än den judiska, i synnerhet när den pressas.

I en by någonstans i sydöstra Polen får byfånen veta vad som händer i koncentrationslägren, så han skyndar sig hem och varnar byn för faran. För att klara undan hela byns befolkning hittar de på att organisera ett helt judiskt transporttåg med fem koncentrationslägerfångvagnar och två vagnar för den eskorterande tyska militären, som då är utklädda judar. De lyckas faktiskt organisera detta tåg, och sedan följer en vild odysseé med siktet ställt på Palestina eller åtminstone ryska gränsen – detta händer före det tyska anfallet mot Ryssland 1941. Just när de efter många äventyr och förvecklingar och otroliga duster med olika tyska patruller på vägen äntligen kommer fram till ryska gränsen sker det tyska angreppet. Där kulminerar filmen – och får en fullständigt oväntad avslutning, som man bara smälter inför. Det gripande slutet är ett av dessa oförglömliga ögonblick i filmhistorien som bara måste bli outplånligt i varje åskådares minne för alltid. Rumännen Radu Mihaileanu hade gjort filmen, som dock spelas på franska.

Den danska "*The Island on Bird Street*" med engelska och polska skådespelare är historien om ghettot i Breslau i Schlesien i sydöstra Polen, en mycket vacker stad där det judiska ghettot, eller vad som organiserades som ett sådant, utgjordes av förnämliga kvarter. Det inmurades och evakuerades så småningom, men de som kan stannar kvar och gömmer sig, bland andra en liten pojke, som just börjat läsa "*Robinson Crusoe*". Med den romanen som inspiration överlever han under två månader i ett oåtkomligt gömställe helt isolerad och med bara sporadiska kontakter med andra desperata flyktingar, plundrare, motståndsmän eller sällsynta filantroper, som en präst och en läkare. Från filmens början är han van att vid tyska razzior alltid sätta sig i säkerhet i ett osynligt gömställe, och han vet att hans far alltid skall komma och hämta honom därifrån när faran är över. Under de två månaderna lever han varje dag i den vissheten att hans far en dag skall komma tillbaka och hämta honom – och mot alla odds händer detta i slutet, varvid även denna films slut blir ett fullkomligt smältande. Men framför allt är det en underbart vacker film, fotot är alldeles otroligt intressant och väl utfört, färgerna och ljussättningen är ett mirakel, och bara detta gör filmen oförglömlig. Den danske regissören, som gjorde filmen 1997 och alltså före Polanskis "*Pianisten*", som mycket påminner om denna film, heter Sören Kragh-Jacobsen. Filmen inspelades i Breslau (Wroclaw) och i tyska studios i Köln.

Kalender, oktober-november 2006.

oktober

- 1 Brittisk television (BBC) 70 år.
- 3 SOS-signalen 100 år.
James Herriott 90 år.
- 5 Vaclav Havel 70 år.
- 7 Desmond Tutu 75 år.
Thomas Keneally 70 år, författaren bakom "*Schindler's List*".
Karbonpappret fyller 200 år.
- 10 Charles Dance 60 år, brittisk karaktärsskådespelare av rang.
- 13 Paul Simon 65 år.
- 16 Peter Bowles 70 år.
- 19 John Le Carré (David John Moore Cornwell) 75 år.
- 22 100 år sedan Paul Cézannes död.
- 23 50 år sedan den ungerska revolten mot Sovjetmakten.
- 28 Frihetsgudinnan (utanför New York) fyller 120 år.
- 29 50 år sedan Suez-kriget.

november

- 2 Luchino Visconti 100 år (bl.a. 'Leoparden' och 'Jorden skälver'.)
- 4 Unesco fyller 60 år.

Succéresan, del 5 : Avskedet från Athen

Tyvär hade doktor Sandy på det hela taget rätt. Alla mina erfarenheter vidimerade hans förbannelse. Före Eurorevolutionen hade en italiensk cappuccino kostat 1500 lire (7,00 kronor), medan den med Euron genast gått upp till 1,5 Euro. I Grekland hade en kopp kaffe kostat 300 drakmer (på ett ställe 100 drakmer) men hade i Euro alltid kostat minst 1,70 (på det särskilda stället nu 1 Euro). I stället för att exakt omvandla de gamla priserna i Euro hade man generellt bara strukit de nollor som fanns och därmed höjt det reella priset med i runt tal 100%. Sedan dess hade jag bara överallt i Italien och Grekland hört klagomål om detta medan ingen gjorde någonting, allra minst politikerna. Man hade lidit av eländet nu i fem år utan att något hade hänt. Därför såg många med intresse fram mot valet i Italien den 10 april, då en omfattande vänsterkoalition hotade Berlusconigänget. För säkerhets skull fick Umberto Bossi inte förekomma i valkampanjen, då han ju som bekant knappast ens kunde yttra sig offentligt utan att göra ner sig, medan de nya kristdemokraternas ledare Cassini lovade något gott inom högerflygeln. I Italien var både Berlusconi och Prodi allmänt föraktade, medan vänstern dock kunde framföra duktiga flaggskepp som veteranen Massimo Dalema och Francesco Rutelli. Endast Fini på högerkanten kunde mäta sig med dessa. Troligen skulle därför vänstern vinna.

Jag förstod inte det politiska snacket i Italien och allra minst förstod jag vad Prodi etc. ämnade göra åt saken. Högerösterna menade att vänsterns politik bara kunde resultera i vilda strejker överallt, men även utan denna förekom det sådana. En dag i Verona exempelvis stod alla bussar stilla och lamslog hela staden. De vilda strejkerna utan förvarning är något som Italien alltid har stått med. Det är som ett självfallet italienskt privilegium.

Klart är att Prodi *vill* göra något åt den katastrofala ekonomiska situationen i Italien, där medelklassen blivit underklass och underklassen slagits ut socialt medan endast

banker och miljardärer som Berlusconi tjänat på saken – ett farligt och genomgående symptom för hela EU. Detta är helt enkelt en sjukdom som måste bekämpas.

De otroliga och ständigt tilltagande kontrasterna inom EU belyses av de enorma skillnaderna bara inom Athen. Jag fick ett kaffeproblem genom att mitt vandrarhem saknade möjlighet för gästerna att själva koka sitt kaffe. Ute på staden var cafépriserna fullkomligt otroliga – runt Monastirakis var 3,50 Euro det lägsta man kunde komma över för en vanlig kopp nescafé, bara smutsigt vatten. En cappuccino kostade i regel 6 Euro. På ett vanligt café i mer ordinära stadskvarter kostade samma nescafé 1,70 – som man då fick sig serverat med vattenglas, särskild liten tillbringare med varm mjölk och genom personlig betjäning på bricka. Kaffe på maten kostade på vanliga restauranger 2 Euro, men man fick inte gå in på en sådan restaurang bara för att dricka kaffe. Då hänvisades man till kaffesyltor där kaffet kostade 3,50. Hela Eurorevolutionen med dess konsekvenser är och förblir en oöverskådlig absurdhet.

Det mesta som jag älskat Grekland för hade försvunnit genom EU-utvecklingen och ersatts av avskräckande modernism. Aldrig tidigare hade jag skilts från Grekland med tanken att jag kanske inte skulle återvända. I synnerhet hade jag ju förlorat det ena förträffliga vandrarhemmet efter det andra, som kollapsat och slagit igen eller moderniserats till oigenkännlighet. Det samma gällde alla mina gamla favoritmatställen. Därför kunde jag så väl förstå doktor Sandys besvikelse och desillusion.

Min sista natt på vandrarhemmet blev nästan sömnlös. Det var ett litet rum som helt upptogs av de två tvåvåningssängarna, så att det varken förekom bord eller stolar. Två kunde inte röra sig i rummet samtidigt, och fyra skulle bo där. Vad man än gjorde störde man, krockade man eller rubbade man de andras cirklar. Därtill var en av dem en plufsig tysk, en fullvuxen människa vars lektyr var seriemagasin – "*Knatte, Fnatte und Tjatte – ein tolles Trio*". När han befann sig i rummet hade han alltid en CD-spelare på för högsta volym med enfaldigaste tänkbara disco- och tecnomusik. Dessutom snarkade han, det värsta man kan råka ut för när man delar rum med andra. För detta betalade man 10 Euro som då gav en knarrande säng med ett lakan, en filt, en kudde, ett dynvar samt toalett med duschkrubb, där man själv måste hålla i duschen hela tiden och alltså inte kunde tvätta sig ordentligt med båda händerna. Handduk och tvål ingick inte. Allt detta kunde man stå ut med, men förra året hade priset varit 8 Euro. Det sköttes nu av en hjärtlig tyska som hade det goda med sig att beflita sig om personlig kontakt med gästerna. Hon hade en bror i Sverige.

En annan som hade en bror i Sverige var innehavaren av gårdagens café, som var albanes och mycket sympatisk. Mitt sista kaffe i Athen intog jag dock på Café Louvre, trots allt mitt favoritcafé, för 1,70, där ingen kunde något annat språk än grekiska.

Under återresan till Korint räknade jag tunnlarna på vägen. De var 6 av vilka 3 var långa. Men det mest brydsamma var hur den nya järnvägen dragits över Korintkanalen. Den gamla järnvägen klättrade långsamt uppåt under en dramatisk stegring och överfor sedan kanalbron mycket långsamt, så att man hade full översikt över kanalen och rentav kunde fotografera den i lugn och ro i båda riktningarna. Det var en dramatisk höjdpunkt på tågresan. Den nya järnvägen klippte av kanalen på en sekund utan att sakta in, så att man knappt fick en skymt av den.

Det nya tåget var också fullkomligt opersonligt och saknade toalett, så passagerarna förväntades hålla sig under hela resan (90 minuter från Athen till Korint). När det lämnade Athen åkte det inte direkt till Korint utan för först via Iraklion ut till Patissia i Athens yttersta utkanter i nordost innan det for samma väg tillbaka till Iraklion för att därifrån fortsätta till Korint.

Tågbytet i Korint var sedan stökigt, och det uppstod många palavrar ombord med konduktören. Alla västerlänningar var helt "at a loss". Men väl ombord på det gamla tåget från Korint till Patras var man som hemma igen, det fanns toalett ombord, och man kunde till fullo njuta av Europas vackraste tågresa utan några tunnlar. Men det kanske var sista gången för mig.

(I nästa nummer: *Bari*)

Dröjsmålsresan, del 14 : Lorella (2)

Äntligen kunde vi tillsammans utreda vad som egentligen hade hänt den där kvällen förra året när jag tvingats tillbringa en hel natt på en bänk utanför Biellas järnvägsstation då mitt besked om min ankomst aldrig nått fram. Just den kvällen var den enda i Lorellas liv som hon tillsammans med en väninna hade lyckats dricka sig mer berusad än vad som var hälsosamt. Hon hade kommit hem först fyra på morgonen, och först när hon vaknat senare på morgonen hade Gian Carlo, som också kommit hem väl sent, kunnat informera henne om att det förelåg en massa meddelanden från mig. Då först hade nyheten om min förestående ankomst nått fram. Hon hade då kört till stationen klockan 8 på morgonen, men jag hade redan hunnit ta det första morgontåget klockan 5 bort därifrån.

De hade alltså varit hemma, och inte bortresta, som jag tagit för givet, men båda kommit för sent hem för att hinna uppfånga mina meddelanden och fatta situationen i tid. Lorella hade genast trott att hon förlorat mig för alltid, medan det för mig bara varit en övergående kris, en svår natt att överleva men icke mer. För mig borde situationen ha varit en väckarklocka om nödvändigheten att äntligen skaffa mig en mobiltelefon men var det inte. Först flera liknande situationer senare skulle övertyga mig om den saken, men jag har fortfarande inte gjort det och är en av de sista i världen utan mobiltelefon. Det är bara en tidsfråga dock innan jag faller.

Vi pratade mycket med Lorella om hennes alltför omfattande sjukdomsbild med makabra hälsokriser oavbrutet under ett och ett halvt års tid, och mycket berodde på hennes otillfredsställelse med sina levnadsomständigheter. Vad var det då för fel? Vad fattades i hennes paradistillvaro? Det var det som var problemet. Det fattades ingenting. Hon hade världens bästa man, bodde i ett slott i världens vackraste omgivning, hon medgav själv att hon levde i ett paradiset, det fattades alltså verkligen ingenting. Men hon var en mycket intensiv människa som kanske rent psykiskt brände sitt ljus i båda ändar, och hon kunde medge att hennes besvär till stor del måste vara psykosomatiska. Jag menade att de måste vara helt psykosomatiska.

Mycket av hennes otillfredsställelse berodde av vantrivseln med rollen hon måste spela som husfru och hustru. Hon ägnade sig även mycket åt teater och rollspel, och då kan en roll som verkligheten påtvingar en kännas obekvämt just för att man inte kan ta av sig den. En påtvingad roll i livet kan för en mycket levande människa som ständigt kräver bevingad flykt från vardagens och verklighetens tristess kännas som en plågsam ansiktsmask som man inte kan ta av sig. Det var något av Lorellas dilemma. Hon måste förlika sig med sin livssituation och göra det bästa av saken eller bryta upp fullständigt.

Det var det som Franco hade gjort. Efter tjugo års äktenskap med två underbara söner hade han plötsligt övergivit hustru och barn och börjat på ny kula utanför Rom. Han hade därmed chockat inte bara sin fru och sönerna men även mig, som plötsligt inte längre hade hans underbara hem och närvaro i Rom med bil och allt att tillgå. Jag hade ingen aning om vad hans nya liv handlade om, vilket krävde en närmare

undersökning. Hade jag fått hans inbjudan före Ancona hade jag kunnat fara direkt till Rom därifrån. Nu kom jag fram till Verona först där jag fått nya problem i vägen i form av Idas misshumör och dåliga nyheter för mig som avsevärt skulle försvåra dispositionen av mina sista dagar i Italien. Kvinnor har en förunderlig förmåga att komplicera livet för oss män, i synnerhet om man inte alls är intresserad av att komplicera livet för dem.

Detta fick mig att tänka på ett kontroversiellt uttalande av doktor Sandy, som ju frivilligt valt ett liv som ungarl från början och aldrig ångrat det. Han var ändå inte alls homosexuell men hade en utomordentlig förståelse för Antikens hellenska kult av vänskapsrelationer mellan män:

"Det handlade inte om homosexualitet. Det handlade om en sublimering av vänskapen och var från början en reaktion och revolt mot ett normalt sexuellt förhållandes trivialitet och banalisering. De ville höja kärleken från den vardagliga rutinens nivå och tristess i en sublimering av vänskapen, som därav måste färgas av en viss homosensualitet och som naturligtvis lätt kunde urarta till ren homosexualitet, som dock då naturligtvis måste dra ner kärleken igen till den sexuella rutinens banalitet. Det handlade egentligen mest om att söka spänning och lyft från vardagen. Därmed blev det en idealism, som Platon så vederhäftigt skildrade, slog vakt om och i viss mån sublimerade för evigt."

Utan att försvara homosexualiteten och i bibehållandet av distansen från heterosexualitetens normalism var därmed doktor Sandy en varm förespråkare för den rena homosensualitetens charm, som naturligtvis inte alls uteslöt en precis lika berättigad heterosensualitet. Och från denna acceptans var steget mycket kort över till etablerad bisexualitet.

Jubileumsresan, del 9 : Bråda dagar i Darjeeling.

Det var inga problem i Nepal. Vapenvilan höll, och turister som kom därifrån hade inte råkat ut för någonting. Däremot tog en bussresa från Darjeeling till Kathmandu 30 timmar på grund av alla polischeckarna, alltså två dagar. Mina två dagar på tåget hade varit svåruthärdliga. Hur svåra skulle inte då två bussdagar vara med trånga sitsar och knäskavande och smalbenssägande nepalesiska bussar? 15 timmar från Manali till Leh gick an på en dag, men 30 timmar på en väg utan panoraman var inte särskilt lockande.

Vi hade en strålande morgon klockan 4 vid Tiger Hill, den finaste jag haft där sedan 1995. Inte ett moln på himmelen, och Makalu med Mount Everest framträdde nästan övertydligt. Det var bara att njuta och begå morgonen för fullt med utnyttjande av varje solstråle för långa promenader mellan Ghoom och Darjeeling.

En tysk som talade nästan accentfri engelska hade gärna farit till Nepal men avskräckts av förhållandena. Han hade hört om turister som blivit krävda på en lösen av 15 dollar av maoister. Sådant hade jag inte råd med. Vidare gällde ingen reseförsäkring i Nepal om något skulle hända där. Därför hade han valt att avstå, och jag rådde honom i stället att bege sig till Rimbik och Sandakphu på en mindre trek för några dagar, och han uppskattade förslaget.

Mellan Ghoom och Darjeeling på en av kullarna ligger ett nytt tempel som såg intressant ut, så jag besökte det. Det liknade ett buddhistiskt kloster, men när jag kom närmare fann jag att det ännu inte helt färdiga templet var prytt av fresker av intressant mångfald. En fresk visade Krishna, en annan Buddha, en tredje Jesus, och så vidare. Till slut frågade jag vad det var för ett märkligt kloster. Svaret kom genast: Vishnu. Det förklarade allt. Vishnu var upprätthållaren i den indiska treenigheten (där Brahma var

skaparen och Shiva förgöraren), den gud som håller allting i gång, energiguden och civilisationsguden, som hinduerna menar att Buddha var en inkarnation av liksom även Krishna och Jesus. Naturligtvis var utsikten från detta tempel mot Darjeeling och Kanjenjunga vidunderlig.

Min rumskamrat, en liten pigg japansk dam, reste vidare andra dagen, men en annan kom i stället. När jag sent omsider kom åt min *mail* visade det sig att Angelica Rosenström hade försökt få kontakt med mig. Hon bodde på hotell Aliment, och jag skyndade genast dit och genomsökte restaurang och internetlokal, men hänslås hängde på hennes dörr. Hon hade gått ut precis innan jag kom. Jag lämnade ett meddelande till hennes rum, och mer än så kunde jag inte göra. Det var bara att hoppas att vi inte skulle missa varandra.

Följande morgon hade jag själv tänkt fara till Rimbik och dagen därefter till Sikkim. Mitt tillstånd hade utverkats under dagen på bara en timme, så det var bara att fara.

Medan jag satt vid min middag på tibetanska Kunga dök hon upp, Angelica Rosenström från Uppsala, psykologie studerande, en käck dalkulla som redan varit med om det värsta i Indien men hade det rätta humöret. Vi satt där och pratade över middagen i väl över en timme tills vi var de sista gästerna och restaurangen ville stänga. På vägen hem visade jag henne mitt lilla hotell, och vi gjorde upp planer för morgondagen med gemensam lunch på gamla Orient till att börja med.

På kvällen blev det liv i luckan med färskaste hotellgäster från Italien och Australien som kommit hela vägen från Pakistan och där hejdats i sin framfart av den stora jordbävningen i oktober. Även de ville gärna till Nepal och verkade vana att ta vilka risker som helst, medan jag nog definitivt tvekade.

Jag hade gärna farit till Sikkim redan följande morgon, men hade jag gjort det hade jag missat Angelica. Nu planerade hon också att bege sig dit, så att vi skulle sammanträffa i Pelling på tisdagen.

Emellertid var det oroväckande att morgnarna var så varma. Mina onda aningar bekräftades: redan vid niotiden började molnen samla sig, halv elva var det redan halvmulet och man frös, på dagen kom solen delvis tillbaka, och jag slocknade på Chowrasta med en kopp te, tills solen försvann igen, medan Angelica gjorde en misslyckad ridtur: hon fick inte rida utan guide, guiden kostade extra och kunde inte engelska, och i stället för bort från staden förde han in henne i trafiken. Vi hade dock en trivsam gemensam lunch på gamla Orient och planerade att skicka ett kort till vår gemensamma vän på tåget från Barauni, som sammanfört oss: Angelica hade fått hans adress medan han försvunnit innan jag lyckats få den.

Mot kvällen dök Michaelene med Wayne upp på mitt hotell, som jag trodde hade lämnat staden då jag inte sett till dem, och vi hade te tillsammans. Ett äldre skotskt par hade kommit från Sikkim och hade mycket att berätta därifrån. Deras dotter tjänstgjorde som lärare på Lama Yondas skola och var den enda läraren där och kunde inte få förlängt vistelsetillstånd. Mitt gamla stamställe i Pelling, dess äldsta hotell Garuda, hade varit överfullt och haft vattenproblem – det hade aldrig hänt tidigare. Paret hade dock gjort en underbar rundvandring kring Kacheoparisjön till Yuksom och vidare till Tashiding, där de haft det riktigt bra.

Tillsammans med Angelica besökte jag mitt gamla stamhotell Shamrock, som visserligen var helt utan gäster, men Mummy var där i full stil och spelade kort med fem lika imponerande jämngamla väninnor. Det var tydligt att stället fått en ansiktslyftning, köket var renoverat, och vattentank och pump hade förnyats. Trivseln där var den samma som alltid, och det var bara att hoppas att gästerna skulle börja komma tillbaka. När jag senast bott där för två år sedan hade stället varit i kaos och utan vatten. Sedan dess hade den dådkraftiga Mummy uppenbarligen fixat allt.

Det var dock anmärkningsvärt att både Shamrock och Tower View fallit ur Lonely Planets viktiga guideböcker, som dominerade marknaden och där ett omnämmande betydde viktig prestige. Med Angelica noterade vi också att såpass viktiga platser som Gangotri, Kedarnath och Badrinath var nästan helt utelämnade. Gaurikund var inte ens omnämnt. Tyvärr tenderar Lonely Planets bästsäljande guideböcker att bara koncentrerar sig på praktiska anvisningar och i anmärkningsvärt hög grad försumma det kulturella och religiösa, som dock måste betecknas som de viktigaste faktorerna i Indien.

Dagen avslutades med en reguljär och ordentlig middag på Kungas tillsammans med Angelica, Michaelene och Wayne, mina vänner från Canada och Dharamsala, som också funnit sitt hem i Darjeeling. Under kvällen kom dock de ökända Darjeelingska dimmorna svepande och lindade in hela staden i sin raa fuktighet, vilket inte bådade gott för vädret de närmaste dagarna.

(I nästa nummer: *Lycklig återförening i Phudong.*)

Lycklig resa med komplikationer, del 11: Pastoral idyll i Tingmosgang.

Om någonting kan betecknas som ett jordiskt paradiset i Ladakh så är det Tingmosgang med dess grönskande välmående gröna dal av byar och aprikosodlingar. Många skulle utan tvekan opponera sig och mena att Ladakh är översållat av paradiset och inte bara Ladakh utan även Spiti, även Lahoul och Kinnaur, ja, hela Himalaya. Dock är det svårt att någon annanstädes i Himalaya finna en motsvarighet till den fulländade pastorala idyllen i Tingmosgangdalen.

Det hör till saken, att Tingmosgang är den gamla huvudstaden i Ladakh, liksom Khardong var det för Lahoul och liksom Dankhar var det för Spiti. Det är alltså en urgammal kulturbygd det handlar om, där historien med ärevördiga annaler grävt ner sig djupt i de gyllne kornåkrarnas rötter för att stanna, och där alla de torkade aprikoserna på i stort sett varenda hustak i Tingmosgang utgör liksom en gyllne illustration av Tingmosgangs ärevördighet med det bestående välståndet som extra accentuering av Tingmosgangs särskilda status av extraordinär gedigenhet.

Jag besökte en familj på vägen till Tia som jag aldrig sett förut eller vilkas hus jag inte visste var det låg. Jag fick fråga mig fram. Överallt var skördetiden i full gång, bönderna festade på ången med insamlandet av kornbingarna, sceneriet var rena Vincent van Gogh-tavelutställningen, och det var bara att fröjdas med dem. Till slut fann jag rätt hus, alla visste var det låg, alla kände min man Tashi Wangyal, och när jag kom fram möttes jag helt oförmodat av dottern till min värdinna i Leh.

Familjen var alltså den samma, det var mitt värdskap som gett mig adressen, huset var deras, men jag hade aldrig väntat mig att finna dottern där, som var den enda familjemedlem som inte förts på tal i Leh.

Hon gick fortfarande i skolan men studerade nu utanför skolan. Jag hade här nu ett gyllene tillfälle att utrannsaka denna familjs egentliga inre förhållanden.

Medan vi satt där och drack te medan den fryntlige Tashi Wangyal bjöd på chapatis med curd till lunch presenterade hon för mig den ena lillasystern och lillebrodern efter den andra. Varje ny människa som kom in i huset var en ny broder eller syster. Jag frågade hur gamla hennes föräldrar var i Leh. Hon tänkte efter noga innan hon svarade. Hon kom fram till att hennes far måste vara 45 och hennes mor omkring 40. Självt var hon 22. Detta verkade troligt. Hur gammal var hennes äldsta bror? 35. Hur gammal var Tonyot, som studerade antropologi i Amerika och var gift med en flicka från Arizona,

Sarah, som jag sett alla tidigare år men vilka inte kom i år? Tonyot var omkring 30. Hennes närmaste lillebror i Leh var 20. Även detta kunde stämma. Ingenting annat stämde. Om pappan verkligen var 45 skulle han alltså ha avlat sin äldste son vid 10 års ålder. Och hur många syskon var de egentligen? Tydligt oräkneliga. Alla med samma fader och samma moder? Omöjligt. Här förelåg ett mysterium.

Jag skyndade tillbaka från Tia till min betydligt lättbegripligare familj i Tingmosgang, där de så fort jag kom innanför dörren serverade mig en synnerligen riklig och välsmakande lunch. På morgonen hade husvärderna frågat mig om jag velat ha en andra omelett. Sådana var de – bara godhet, välvilja och generositet. Inte konstigt att jag trivdes och måste beteckna Tingmosgangidyllen som något alldeles sjuårdeles extra i paradsväg.

Som avskedspresent bjöd mig min familj på till kvällen en video från festivalen i Hemis 2004. Jo, de har faktiskt både telefon, TV och video, och det var ett nöje att få se indiska nyheter varje kväll klockan 8 på engelska och hindi. Videon från Hemisfestivalen var rent dokumentär på tibetanska och en praktuppvisning i färger och skådespel. Denna festival genomförs bara en gång vart tolfte år och inleds med utomordentligt högtidliga ceremonier varunder en 12 meter hög *thanka* (tibetanskt textilkonstverk med religiöst motiv) bärs fram i procession, hissas upp och avtäcks. Sedan vidtager festspelen, som vanligen utgörs av en festlig Ladakhisk opera med utomordentligt granna kostymer och masker, varvid spelet och hela dess handling framställs av sålunda utklädda ladakhiska munkar. Detta festspel pågår sedan i 2-3 dagar. Om två dagar inleds en liknande festival i Taktok.

Det var en värdig avslutning på mina lyckligaste dagar i Ladakh hittills. I morgon, på Indiens självständighetsdag, som även var Napoleons, Walter Scotts och Lawrence av Arabiens födelsedag, väntade mig Johannes i Lamayuru. Han hade aldrig trott att jag skulle genomföra Tar La, han hade fått rätt, och jag hade angivit morgondagen som den dag jag skulle nå Lamayuru om jag inte klarade Tar La. Jag skulle dock trösta mig med Bong Bong La i stället.

(I nästa nummer: *Sex jakar vid Bong Bong La.*)

Regnflykten, del 21: Sista dagarna i Leh.

Simona var storartad. Hon hade haft en oavbruten diarré under hela Nubrautflykten, och ändå var hon den som mest lovprisade den och njöt av den. Hon var i det civila homeopat medan hennes man Franco var expert på naturläkemedel. I motsats till de andra italienarna var de vid mogen ålder över 50 och hade fullvuxna barn. Det var mycket lugnare att ha med dem att göra, varför jag njöt av att få färdas i deras sällskap i stället för med de betydligt mera bullersamma, barnsliga och lättstöta 35-åringarna.

Vi gjorde klostret Diskit på morgonen, och det var återigen en underbar upplevelse. Vi närvarade vid morgonbönen, som dock inte var en lika underbar upplevelse som den i Lamayuru. Fyra munkar mässade och förrättade hela puijan medan alla de yngre munkarna redan hade sprungit bort. Mest av alla njöt Simona av Diskit, och Franco och Simona var också de som mest njöt av Nubras storslagna landskap. Lamayurus storslagna vildhet hade inte alls gjort något intryck på de yngre fyra, och inte heller verkade de ha något öga för Nubras enastående härlighet, medan endast Franco, Simona och jag, alla tre över 50, njöt fullkomligt av varje ögonblick.

Den mest bestående lyckan bestod i det fantastiska vädret. Vi hade inte haft ett moln på hela tiden. Miro, vår gode vägförare, bekräftade fenomenet. Han hade aldrig sett på maken. Nubrasuccén var total – tills vi kom hem.

När vi skulle betala kalaset visade det sig, att den fullständiga officiella taxan för en sådan här utfärd var 6578 rupier. För enkelhetens skull hade Miro sagt 1200 per person, och vi hade köpt det. När vi betalade 6000 krävde han den fulla avgiften. Det rågade måttet för Sergio. Han höjde rösten och for ut i förolämpningar och kallade Miros bil för en "rickshaw" och betedde sig kort sagt hur barnsligt som helst. Naturligtvis blev Miro stött och svarade med att han aldrig tidigare hade haft besvär med några turister före Sergio och Silvia den lilla. Också hon hade ju betett sig ömkligt när hon ställt till med en scen för 20 extra rupier vid en checkpost. Dessa ungdomar saknade fullständigt sinne för storsinnet, hade aldrig läst Kipling och kunde aldrig förstå Indien. Sergio blev så förbannad att han bytte hotell genast – för andra gången inom en vecka. Jag försökte blidka Miro med att åta mig att betala de återstående 500, men han vägrade ta emot dem.

Så slutade detta magnifika Nubraäventyr i tårar, förtvivlan och elände för mina stackars unga italienares skull och deras brist på improvisationsförmåga, flexibilitet och talamod, det nödvändigaste av allt i Indien. För andra gången hjälpte jag dem hitta ett nytt hotell. En tydligen redan prövad värd tog reserverat emot dem, som om han genast såg att han hade ett par besvärliga gäster framför sig. Så fort de installerat sig gick vi genast till busstationen för att omgående organisera återresan till Manali.

Som vanligt hade tiden i Ladakh gått för fort, och man hade haft för litet tid på sig. Två veckor hade räckt precis åt trekken Likir-Themisgam-Lamayuru-Alchi samt Nubrautflykten men ingenting mera. Tre veckor borde vara minimum i Ladakh.

Som vanligt var upplysningarna på busstationen motsägelsefulla. Enligt somliga var vägen till Manali öppen, enligt andra gick det inte att komma dit. Silvia och Sergio beslöt att satsa på en direktjeep på vinst och förlust med start tidigt på morgonen (i mörkret) och ankomst sent på kvällen (i mörkret), en oerhört stressig, påfrestande och uppslitande resa – jag varnade dem för detta. Priset skulle vara 1100 rupier. Till sådant hade de pengar. Själv köpte jag mig en bussplats för 500 rupier till Manali med övernattnings i Keylong. Ehuru lång var det en trevlig och intressant resa, som jag erfarit tidigare. Jag skulle då få två nästan hela dagar i Manali och ändå ha tid över för ytterligare två hela dagar i Dharamsala. Därmed skrotades dock alla planer för Spiti definitivt.

Jag hade således bara en dag kvar i Ladakh, och den blev naturligtvis hektisk, ty det gällde att hinna med allt på en gång. Till en början fixade jag mina sandaler, på båda paren hade högersandalen gått upp i limningen eller brustit, och reparationen kostade mig 40 rupier. Jag besökte Becky på *Women's Alliance*, som hade full ruljans. Farmprojektet hade under augusti 25 stycken volontärer från hela världen, vilket var mer än någonsin. Jag hade te med en av mina gamla matförsäljande Kashmirkompisar, och han var lika nöjd som alla andra över årets valutgång. Kashmir hade genast blivit lugnare och tryggare, turisttrafiken hade ökat ordentligt, och nu var det bara 20-25% problem – inte mer, vilket var mindre än på fem år.

Däremot lyckades jag inte finna min gamle vän Ali Rahi. Han hade försvunnit. Till slut fann jag hotelldirektören där han arbetat, som inte visste var han fanns och inte hade sett honom på två år. Jag kunde tyvärr inte göra mera för att återfinna honom.

Då det var vår sista kväll tillsammans firade vi den ordentligt, Silvia, Sergio, Silvia den lilla, Francesco, Franco, Simona och jag. Som vanligt bredde italienarna på ordentligt och beställde många fler rätter än de kunde äta upp. Inför morgondagens resestrapatser försökte jag begränsa mitt matintagande, men det var svårt under sådana

omständigheter i så gott sällskap. Vi åt både Buryani, Tandoorikyckling, Korma, Moussaka och mycket annat till öl och te. En upphetsad debatt mellan Francesco och Franco blev aftonens förnämsta underhållning. Det gällde frågan om döden och motsättningen mellan den kristna och den buddhistiska livsuppfattningen. Sergios bidrag var helt enkelt att konstatera, att antingen levde man bara en gång eller inte. Det var de enda alternativ som fanns. Franco försvarade reinkarnationstankens självklarhet medan Francescos ställningspunkt var att det var omöjligt att veta något säkert. Min ståndpunkt var, att när man väl är död fattar man allt.

Francesco var annars den som hade utvecklat sig mest och bäst under resan. Han var en underbar kamrat, varm och hjärtlig, och fastän han var sjukast av oss till en början slutade han som den definitivt friskaste. Han arbetade med Internet i Bari men var en stor bokslukare och älskade framför allt Tolstoj. Vi blev ständigt bättre vänner under resans gång, då hans spontana hjärtlighet vida överglänste alla andras.

Den innerligaste avskedsstunden var dock tillsammans med familjen på Lung Snon. De skämde bort mig och behandlade mig som en son i huset och hedrade mig till och med med ladakhiska avskedsцерemonier, varunder jag till och med förärades en vit katasjal, den yttersta hedersbevisningen i Ladakh och Tibet. Som vanligt lovade jag dem att återkomma om inte om ett år så efter två, och det såg vi alla fram emot. Glädjen över att faktiskt få ha ett eget hem i Ladakh, där man alltid är lika välkommen, är nog för att värma ens hjärta under de kallaste vintermånaderna och fylla det med ljus.

Under dagen hade jag till och med lyckats få Internet att fungera. Av de många brev som väntade och som jag hade att besvara var det viktigaste från Johannes, som meddelade mig att han väntade på mig i Dharamsala, då han haft problem med att ta sig till Ladakh, då både vägen från Kashmir och från Manali varit stängda. Det gav mig den definitiva knuffen och motivationen till att lämna Ladakh efter precis två veckor, alldeles för korta men hur intensiva som helst, och som måste betecknas som makalöst framgångsrika på alla sätt, i synnerhet med tanke på att både trekken västerut till Lamayuru med mera och norrut till Nubra båda hade varit ytterst lyckosamma.

(I nästa nummer: *Sanningens ögonblick – det förfärliga dödspasset än en gång*)

Konferensresan, del 2 : Manali.

Det var på ganska skakiga och skälvande ben man steg upp i Manali efter non-stop-resan på 44 timmar från Göteborg men dock utvilad trots allt efter en god natts sömn utan drömmar i resans första säng. Min gamle värd var på plats och tog lika vänligt emot mig som vanligt och hade den goda nyheten att meddela, att Rothangpasset var öppet. Det regnade visserligen varje dag men bara någorlunda måttligt, och det förekom även solglimtar varje dag. Kort sagt, allt var i sin ordning.

Det var emellertid mycket man hade att bekänna inför Johannes, och jag visste att han inte skulle skona mig. Jag arbetade ju bland annat på en pjäs om honom. Vi hade stämt möte denna dag uppe i Vashisht, där han lovat invänta mig under eftermiddagen. Lyckligtvis var oss vädret bevåget, solen tittade fram under just dessa timmar, och miljön var den mest avslappnande tänkbara i njutningen av det varma termbadet, där man kunde koka bort sig om man kände för det.

Jag berättade om min blogg och att den faktiskt fungerade, att vår gemensamma vän John Bede hade gjort sig bemärkt där, om mitt frekventerande av www.poeter.se tillsammans med 8000 andra poeter på svenska, och om Shakespearedebattens tillfälliga

avslutning efter 10 års nästan oupphörligt debatterande. Endast det sista var han helt införstådd med redan, medan han dock inte kunde släppa Bacon helt och hållet.

Sedan blev det min tur att dra information från honom. Han hade som vanligt bara dåliga nyheter. Den enda ljusningen var demokratiseringen av Nepal, som såg ut att kunna lyckas, men det skulle ta många år att hela såren efter det nioåriga inbördeskriget. Värst var nyheterna om Tibet.

”Dalai Lama har nästan gett upp. Han blev sjuk när järnvägen till Lhasa invigdes. Invasionen av nya kinesiska lyckökare till Tibet har redan börjat. Biljetter till tåget säljs svart, och det är bara de värsta kinesiska marodörerna som skickas till Tibet. Sinkiang är redan dränkt av kineser, även turkestanerna har nästan gett upp, medan demokraternas och frihetskämparnas största hopp står till de underjordiska rörelserna i Kina, främst fackföreningsrörelsen och Falun Gong, de kristna och buddhisterna samt den oöverskådliga massan av förtryckta bönder på landet.”

”Det kan ännu bli revolution,” invände jag. ”12 miljoner kineser har övergivit partiet. Det är nästan en femtedel.”

”Men det går för långsamt, och de makthavande går för hårt fram. De censurerar Internet, de har fullbordat världens största damm och världens högsta järnväg, de triumferar på alla materiella områden, medan mullvadarna gräver för långsamt. De värsta skurkarna är som vanligt de som hjälpt CCP, (Kinas Kommunistparti) främst de makthavande republikanerna i Amerika från Nixon och Kissinger till den groteska Bush junior, lika grotesk som Kim junior i Nordkorea.”

Jag kunde inte annat än hålla med honom, men han var bitter över situationen och kunde inte fås på gott humör, så jag började tala om pjäsen i stället.

”Du nämns aldrig vid ditt rätta namn, och den är endast löst baserad på ditt liv.” Jag berättade vad jag hittills fått med i den och frågade honom vad han inte ville undvara. Äntligen kom han i gång och berättade episoder ur sitt liv som jag aldrig fått höra tidigare.

Så förflöt några timmar där i det avslappnande och välgörande badet i Vashisht tills molnen började mörkna, då vi fann det bäst att återvända till Manali innan regnet bröt ut – vi var båda utan paraply. Som vanligt planerade vi flera andra sammankomster på olika platser under fortsättningen av min resa. Han hade som vanligt ärenden till Kashmir, och efter Leh och Zanskar skulle jag ju återbesöka både Manali och Dharamsala. Han nämnde i förbifarten att jag i Leh borde hålla upp ögonen inför en eventuell internationell miljökonferens, som han hört att skulle äga rum de första dagarna i augusti.

Det blev i stort sett samma program på lördagen, men regnet tilltog och väckte min oro. Skulle jag klara mig över Rothangpasset utan att sinkas av bortspolade vägar? Jag satt hela tre timmar vid Internet och försökte som det sista få ett mail till Silvia och Sergio, som jag inte visste något om idag men som visste att jag tänkte mig till Zanskar; men förbindelsen var för trög och avbröts hela tiden, medan det regnade. Min värd försäkrade mig dock att det inte skulle vara några problem. Det återstod att se.

(Silvia och Sergio var paret tillsammans med vilka jag funnit mig tvungen att gå till fots över Rothangpasset i hällregn för två år sedan när vägen var bortspolad på alltför många ställen. Förra året var vi tillsammans i Spiti. Min påtänkta Zanskarexpedition hade inte väckt deras entusiasm.)

(I nästa nummer: *Soluppgång vid Rothang.*)

Incidenten morgonen den 30.9.2006 vid Cho Oyo

Det var väl känt sedan tidigare att kineserna aldrig dragit sig för att beskjuta tibetanska flyktingar över Himalaya, men för första gången råkade ett ögonvittne från västerlandet vara på plats när en karavan kom traskande över det breda passet Nangpa La vid Cho Oyo (nära Mount Everest) på 5716 meters höjd och det plötsligt svärmade fram en massa kinesiska soldater, som sköt skarpt mot tibetanerna. Detta är en gammal karavanväg som använts i alla tider av tibetanska nomader och handelsresande, och sedan 1959 har tibetanska flyktingar ofta sällat sig till dem för att ta sig till Nepal. Den här gången gick det inte längre, kineserna sköt urskiljningslöst, och två tibetaner föll utan att resa sig mera. Enligt andra ögonvittnen sköts minst sju tibetaner till döds för att de försökte ta sig bort från den kinesiska ockupationen. Det är exakt samma praxis som på sin tid iaktogs vid Berlinmuren och järnridån.

Samtidigt meddelas det att amerikanska myndigheter äntligen tagit sig före att undersöka uppgifterna om en kinesisk marknad för kroppsorgan, som till och med haft annonser för sin verksamhet ute på Internet, med en prislista över alla de viktigaste organen som funnits lättillgängliga på deras marknad för sådant, som lever, njurar, hjärta, hornhinnor, med mera. Under det senaste året har det uppdagats att dessa levande organ tagits från levande personer, främst internerade praktiserare av Falun Gong, som alltså berövas sina organ med våld, varvid dessa säljs på en särskild marknad anpassad efter västerlandet och regimen tjänar på det.

Kort sagt, det har aldrig funnits några mänskliga rättigheter i Kina sedan kommunisterna tog över makten för 57 år sedan.

Nu vid månadsskiftet till oktober hade 14 miljoner kineser tillkännagivit sitt lämnande av det styrande kommunistiska partiet. Det är 20% av alla dess medlemmar, medan partiet själv hävdar att det bara expanderar hela tiden.

Detta är årgångens sista nummer, då vi reser tillbaka till Himalaya den 23 oktober för 32 dagar med återkomst den 24 november, varvid nästa årgång inleds i december.

Med varmt tack för alla läsares uppmärksamhet detta år,
och med välkomstönskningar tillbaka inför nästa årgång.

Göteborg den 4 oktober 2006.

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

<http://clanciai.webblogg.se>